
Господарське право і процес

УДК 346.1

DOI 10.33244/2617-4154.3(12).2023.151-159

С. В. Дяченко,

канд. юрид. наук, доцент,

e-mail: sv_dyachenko@ukr.net

ORCID ID 0000-0002-0104-2769;**А. А. Динюк,**

здобувач вищої освіти 4 курсу

Навчально-наукового інституту права

Державний податковий університет

e-mail: anyadiniuk9403@gmail.com

ORCID ID 0000-0001-6189-4288

ФРАУДАТОРНІ УГОДИ В ГОСПОДАРСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ. СУДОВА ПРАКТИКА

У статті досліджено теоретичні та практичні аспекти застосування конструкції фраздаторних угод у справах про банкрутство. Звертаємо увагу, що законодавством України про банкрутство встановлено важливий правовий інструмент – визнання правочинів боржника, вчинених у так званий підозрілий період, недійсними (ст. 42 Кодексу України з процедур банкрутства, далі – КУзПБ). Метою його застосування є збільшення ліквідаційної маси боржника шляхом повернення майна, переданого іншим особам з метою захисту інтересів кредиторів.

Розглянули особливості недійсності правочинів боржника під час застосування різних судових процедур у разі банкрутства. Автор підкреслив, що на етапі пред'явлення та оцінки вимог кредиторів вони виявляють високу активність, яка полягає не лише в пред'явленні власних вимог, а й в активному оскарженні вимог інших кредиторів. Встановлено, що інститут недійсності дій боржника по-різному проявляється на окремих стадіях застосування провадження у справі про банкрутство до боржника-банкрута, що визначається цілями та завданнями відповідного провадження. Доведено, що у провадженні щодо розпорядження майном боржника та у провадженні санації наявні інші підстави для визнання недійсними правочинів боржника – це вчинення значних правочинів без згоди комітету (зборів) кредиторів.

Інститут недійсності правочинів боржника у процесі застосування майнового процесу, особливо під час попереднього засідання, спрямований на недопущення визнання вимог кредиторів, що виникли на підставі фіктивних та удаваних правочинів, з метою штучного збільшення зобов'язань. У процедурах реструктуризації основною метою застосування інституту недійсності правочинів боржника є відновлення платоспроможності боржника. Метою визнання недійсними документів боржника в

ліквідаційній процедурі є максимізація ліквідаційної маси та задоволення якомога більшої кількості вимог за ці кошти.

Ключові слова: *франдаторні угоди, господарське судочинство, банкрутство, фіктивний правочин, підозрілі правочини боржника.*

Метою статті є аналіз та узагальнення сучасного стану франдаторних угод у господарському судочинстві.

Постановка проблеми. Правочини завжди супроводжують діяльність будь-якого суб'єкта господарювання, його відносини з контрагентами будуються на основі господарських договорів. Проте не всі правочини, які вчиняє боржник, є для нього в кінцевому підсумку вигідними: деякі можуть бути збитковими та завдати суттєвої шкоди фінансово-економічному стану суб'єкта господарювання. Але доки останній належно виконує свої зобов'язання перед кредиторами, ніхто не ставить під сумнів дійсність угод, які виявилися не вигідними для такого боржника. Якщо такий боржник стає неплатоспроможним, перестає виконувати свої зобов'язання перед кредиторами, то щодо такого суб'єкта оголошується банкрутство, одним із наслідків чого є підвищена увага як до поточної діяльності боржника, так і до його дій та бездіяльності в минуле, зокрема за раніше укладеними правочинами.

Основи правового регулювання недійсності правочинів закладені Цивільним кодексом України (далі – ЦК України), але цей інститут містить багато новацій у законодавстві про банкрутство. До цих ознак передусім належать додаткові підстави для визначення недійсності дій боржника, щодо якого порушено справу про банкрутство, а також спеціальні суб'єкти для порушення провадження щодо оскарження дій боржника, процесуальна форма, в якій розглядається питання про визнання боржника, дії взято до уваги, боржник у справі про банкрутство є недійсним. Усі ці питання потребують всебічного дослідження як з точки зору теорії, так і з точки зору практичного застосування відповідних положень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У класичній літературі з конкурсного процесу проблематика недійсності угод боржника розглядалася Г. Ф. Шершеневичем, А. Х. Гольмстеном, Є. В. Васьковським, К. І. Малишевим, у сучасному українському правознавстві – Б. М. Поляковим, П. Д. Пригузою та іншими авторами. Франдаторні позови в українській цивілістиці були предметом уваги В. І. Крата, проте загалом у сучасній вітчизняній теорії права банкрутств сама конструкція франдаторних правочинів майже не використовується.

Виклад основного матеріалу. Важко уявити суб'єкта господарювання, який у своїй діяльності міг би обійтися без укладання правочинів. Господарську діяльність завжди супроводжують правочини, відносини з контрагентами будуються на основі господарських договорів, які можуть бути як вигідними, так і не вигідними суб'єкту господарювання або завдавати шкоди його майновим інтересам. У звичайній господарській діяльності суб'єкта господарювання його договори не є предметом пильної уваги інших учасників господарського обороту, оскільки він здійснює свою господарську діяльність на власну відповідальність.

Зовсім інша ситуація з правочинами суб'єкта господарювання складається у справах про банкрутство, оскільки інститут недійсності правочинів боржника є ефективним механізмом поповнення ліквідаційної маси банкрута. Насамперед йдеться про угоди, які спрямовані на вилучення майна банкрута з ліквідаційної маси (тобто на зменшення майна неплатоспроможного боржника). Проте не всі правочини, які спричинили зменшення майна неплатоспроможного боржника, визнаються недійсними.

Вирішення питання про дійсність чи недійсність документа у справі про банкрутство покладається на господарський суд, який розглядає справу про банкрутство. У цьому сенсі варто погодитися з дослідниками, які зазначають, що правовий статус фізичної чи юридичної особи, стосовно якої порушено справу про банкрутство, зазнає суттєвих змін. Зарубіжна практика також свідчить про те, що після порушення провадження у справі про банкрутство суд має широкі повноваження щодо майна боржника (підприємства чи фізичної особи, що є банкрутом) [1, с. 342].

Якщо свідчити про КУЗПБ як про кодифікований акт у сфері відносин неспроможності, то ст. 42 згаданого кодексу передбачає підстави та умови, за якими правочини боржника у процедурі банкрутства можуть бути визнані недійсними. Однак ні поняття «правочин», ні поняття «недійсний правочин» КУЗПБ не розкриває. Крім того, у межах справи про банкрутство можуть бути розглянуті позови про визнання недійсними правочинів боржника на підставі цивільного та іншого законодавства, що зайвий раз свідчить про комплексний характер інституту банкрутства.

FrausCreditorum (від лат. за рахунок кредиторів) – це вчинення боржником угод, метою яких є зменшення його активів з метою приховування їх від виконання кредиторами.

Як повідомляє Південно-Східне міжрегіональне управління Міністерства юстиції України, у м. Дніпро на своєму офіційному сайті у постанові Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 07.10.2020 у справі № 755/17944/18 сформульовано поняття шахрайського правочину – правочину, вчиненого боржником за рахунок кредитора. Касаційний суд наголосив, що важливими ознаками шахрайського характеру операції є:

– момент укладення договору (коли боржник усвідомлює, що на майно буде звернено стягнення за борги);

– характеристики контрагента, з яким боржник укладає спірний договір (наприклад, родич боржника, давній знайомий, партнер, друг, інша пов'язана особа);

– ціна, зокрема наявність / несплата ціни контрагентом боржника.

Шахрайські дії (дії, вчинені боржником за рахунок кредиторів) регулюються законодавством України лише в окремих сферах, а саме:

– у справі про банкрутство (ст. 42 Кодексу України про банкрутство);

– у разі неплатоспроможності банку (ст. 38 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб»);

– у виконавчому провадженні [2].

У теорії права про банкрутство період від моменту виконання грошового зобов'язання боржника (навіть за наявності загрози неплатоспроможності або надмірної

заборгованості до дня порушення провадження у справі про банкрутство) називається підозрілим періодом, а правочини боржника (договори та майнові операції) – сумнівними [3, с. 285]. У літературі звертається увага на те, що підозрілі операції під час розслідування договорів боржника є правовою презумпцією, яка передбачає, що будь-яка операція боржника, пов'язана з відчуженням його майна, здійснена в підозрілий період, є сумнівною і може бути визнана недійсною на підставі спеціального положення закону [4, с. 75].

Право на справедливий суд гарантує право на справедливий і публічний розгляд справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, під час визначення цивільних прав і обов'язків особи. Основними є публічність, розумність строків та рівність сторін. Ключовими принципами статті 6 Конвенції про захист прав та основоположних свобод є верховенство права та належне здійснення правосуддя, які також є основоположними елементами права на справедливий суд [9]. Тож звернемося до судової практики.

Як зазначає Верховний Суд, інститут недійсності дій боржника в рамках процедури банкрутства є універсальним засобом захисту у відносинах неспроможності та частиною єдиного механізму правового регулювання відносин неспроможності, метою якого є збереження балансу інтересів не тільки осіб, які беруть участь у справі про банкрутство, а й осіб, які беруть участь у справі про банкрутство, наприклад контрагентів боржника. Визнання правочинів боржника недійсними в рамках провадження у справі про банкрутство має на меті досягнення однієї з основних цілей провадження у справі про банкрутство – максимально справедливого задоволення вимог кредиторів. Нормами ст. 20 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» є спеціальною щодо загальних підстав, встановлених ЦК України для розірвання правочинів, ця норма встановлює додаткові, специфічні підстави для розірвання правочинів, які характерні виключно для правовідносин, що виникають між боржником та кредитором у процесі відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом (постанова від 30.01.2019 у справі № 910/6179/17).

Правильне визначення юрисдикції також має принципове значення, оскільки від цього залежить час прийняття рішення щодо права, а відтак і відновлення порушеного права, перебіг строку позовної давності та інші процесуальні питання. Порядок передачі права підпорядкування регулюється частиною 1 ст. 31 ЦПК України, яка максимально забезпечує права сторін на доступ до правосуддя [10, с. 90].

Визнання документів боржника недійсними, згідно зі ст. 42 КУзПБ (ст. 20 Закону про банкрутство), характеризується деякими ознаками: 1) особливі підстави визнання правочинів недійсними у провадженні у справі про банкрутство, які не застосовуються поза цим провадженням; 2) правочин відповідає вимогам Цивільного та Господарського кодексів України; 3) правочин укладено в «підозрілий» період; 4) наслідком такого правочину є загальний негативний економічний результат для боржника і, як наслідок, для кредиторів.

Аналіз підстав недійсності правочинів (договорів), закріплених у ст. 42 КУзПБ обґрунтовує твердження, що ці причини можна звести до об'єктивного критерію – негативних наслідків у вигляді зменшення вартості майна боржника та неплатоспроможності (цей критерій інколи називають «істотним критерієм» [5, с. 320]. Це означає, що важливий загальний негативний економічний результат, а не критерій відсутності волі сторін угоди. Тому потреба у створенні ліквідаційної маси боржника з метою повного або часткового задоволення вимог кредиторів у справі про банкрутство дозволяє правоохоронним органам відхилитися від оцінки суб'єктивного (вольового) критерію неправомірності дій боржника, принаймні варто не бути вирішальним. Основними з них мають бути негативні економічні наслідки їх виконання боржником, для чого необхідна економіко-правова оцінка всієї діяльності боржника, а не його окремих (атомних) правочинів (договорів), які (оцінка) є в основному зайвим у разі застосування стандартів ГК та ЦК про недійсність цивільних актів, або господарські договори [6]. Сумнівні правочини боржника не вимагають доказів наміру їх сторін, які необхідні для шахрайського та фіктивного правочину.

Враховуючи те, що навіть за припущення, що дії боржника, які підлягають визнанню недійсними з підстав, встановлених ст. 42 КК України, може одночасно мати ознаки шахрайства, а тому може бути визнано за цією ознакою недійсним, така додаткова кваліфікація суперечитиме:

– з матеріально-правової сторони – ч. 3 ст. 42 КК України щодо наслідків недійсності правочинів боржника, оскільки ця норма передбачає лише повернення майна боржника до ліквідаційної маси, а визнання правочину, вчиненого на підставі обману, означає реституцію;

– у процесуальному аспекті – принцип економії дій, оскільки потребуватиме збільшення кількості доказів, запровадження суб'єктивної сторони (умисел заподіяти шкоду, умисел особи, яка завдала шкоди) поряд з предметом доказування, що завжди викликало ускладнення в цивільно-правових спорах (і особливо в господарських).

Отже, якщо документ боржника має відповідні ознаки та підлягає визнанню недійсним на підставі розд. 42 КЗпП, це повинно виключати можливість кваліфікації його як шахрая. За цих обставин документ, який не підлягає визнанню недійсним на підставі ст. 42 ЦПК, але має ознаки шахрайства, може бути визнаний недійсним у рамках судового провадження у справі про банкрутство відповідно до ст. 7 КУзПБ.

Варто зазначити, що в постановках Верховного Суду у справах від 24.07.2019 № 405/1820/17, від 13.05.2020 № 372/3541/16-ц, від 28.11.2019 № 910/8357/18, від 20.05.2020 № 922/1903/18, від 11.11.2020 № 619/82/19, сформульована позиція, що будь-який правочин, вчинений боржником у період настання у нього зобов'язання із погашення заборгованості перед кредитором, має ставитися під сумнів у частині його добросовісності та набуває ознак фраздаторного правочину. Київським апеляційним судом 13.07.2021 в рішенні по справі № 754/6863/20, зазначено: «у переважній більшості фраздаторні правочини вчиняються між близькими родичами. У деяких із вказаних справ договори визнавались недійсними на підставі стст. 203 і 215 ЦК України, у деяких ще додатково на підставі ст. 234 ЦК України, згідно з якою

фіктивним є правочин, який вчинено без наміру створення правових наслідків, які обумовлювалися цим правочином. Фіктивний правочин визнається судом недійсним» [2].

Варто звернути увагу на таке поняття, як розумний строк під час звернення до суду. Однак чіткого визначення того, що мається на увазі під «розумними термінами», немає. Критерії, розроблені практикою Європейського суду з прав людини, використовуються для визначення того, які умови потрібно вважати розумними. До них належать: складність справи як з фактичного, так і з юридичного боку; поведінку заявника, а також інших осіб, які беруть участь у справі, інших учасників процесу, поведінку суду та інших державних органів; важливість оцінюваного питання для заявника; особливий статус сторони процесу [11, с. 49].

Правочин є дійсним, якщо його недійсність прямо не встановлена законом або якщо він не визнаний судом недійсним (ст. 204 ЦК України).

Зміст будь-якого правочину повинен включати відомості про учасників – сторін, а також права і обов'язки, які в них виникають. Незазначення учасників або внесення даних про них всупереч законодавству означає, що зміст правочину суперечить вимогам цивільного законодавства, а тому може бути визнаний судом недійсним на підставі ч. 1 ст. 215 і ч. 1 ст. 203 ЦК України [12, с. 41].

Відповідно до частини третьої статті 215 ЦК України якщо недійсність правочину прямо не встановлена законом, але одна із сторін або інша зацікавлена особа заперечує його дійсність з підстав, встановлених законом, такий правочин може бути визнаний судом недійсним (оспорюваний правочин).

Так, Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду у постанові від 19.05.2021 № 693/624/19 констатував, що учасники цивільних відносин (сторони договору купівлі-продажу) «реалізували право на відшкодування збитків», оскільки учасники використовували цивільно-правові засоби (спірні договори купівлі-продажу) для перешкоджання виконанню стягнення майна боржника [7, с. 185].

Встановлені судами обставини дають змогу зробити висновок про шахрайство вказаних договорів купівлі-продажу, тобто вчинені за рахунок кредитора, а саме:

- обставини, що дають змогу кваліфікувати спірні договори як шахрайські, включають момент укладення договорів;
- контрагент, з яким боржник уклав спірні договори (пов'язані особи);
- ціна у спірних контрактах (занижена);
- боржник, який відчужує майно за договорами купівлі-продажу на користь свого учасника (іншої особи) після пред'явлення до нього вимоги про стягнення боргу дійсно недобросовісно та зловживає своїми правами, оскільки укладає сумнівні договори купівлі-продажу, які порушують майнові інтереси кредитора і спрямовані на перешкоджання зверненню стягнення на майно боржника [8, с. 219].

Тому фраздаторна угода набула розширеного тлумачення, відтепер для визнання зловживання правом не потрібно порушувати позов з боку кредитора. Достатнім є сам факт наявності укладеного договору, згідно з яким боржник має заборгованість на дату вчинення оспорюваного правочину.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, варто зазначити, що ознакою фраздаторного правочину є факт заподіяння шкоди та умисел (намір) заподіяти шкоду. Шахрайські операції у разі банкрутства не мають особливостей. Фіктивний документ характеризується тим, що сторони його укладають без наміру створити юридичні наслідки. І навпаки, шахрайська операція вчиняється з метою заподіяння шкоди іншій особі та тягне правові наслідки. Отже, критерієм розмежування є умисел спричинити правові наслідки (шахрайство) або відсутність такого наміру (фіктивне). Правочин не може бути фіктивним і водночас мати ознаки шахрайства. Наявність судового рішення про заперечення фіктивності правочину не перешкоджає визнанню його недійсним унаслідок шахрайства навіть у рамках провадження у справі про банкрутство. Особливістю провадження у справах про банкрутство є наявність спеціального порядку визнання недійсними правочинів боржника з підстав, зазначених у ст. 42 КУзПБ, тому правочин, який відповідає ознакам ст. 42 КУзПБ, є недійсним на підставі цієї статті з правовими наслідками, встановленими в ній, і не може бути скасовано на підставі обману. Відповідно, сфера застосування ст. 234 ЦК України не поширюється на недійсність правочинів, що мають ознаки шахрайства, особливо під час розірвання таких договорів у справі про банкрутство.

Правочин, укладений боржником у провадженні у справі про банкрутство, може бути визнаний недійсним унаслідок обману вимог кредитора у тій самій справі про банкрутство, якому цим правочином завдано збитків (за умови, що він не підлягає визнанню недійсним на підставі статті 42 КУзПБ).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гурин М. О. Визнання недійсними правочинів боржника за Кодексом України з процедур банкрутства. *Держава та регіони. Серія «Право»*. 2019. № 3. С. 342–345.
2. Фраздаторний договір, як різновид фіктивних правочинів. URL : <https://sud.ua/ru/news/ukraine/228614-fraudatorniy-dogovir-yak-riznovid-fiktivnikh-pravochiniv>
3. Пригуза П. Д., Пригуза А. П. Науково-практичний коментар Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» у редакції з 18 січня 2013 року. Херсон : Видавництво «ТДС», 2013. 304 с.
4. Гончаренко О., Черненко О., Ковалишин О. Правова природа трирічного строку, передбаченого статтею 42 Кодексу України з процедур банкрутства. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 6. С. 73–79.
5. Харківська цивілістична школа: захист суб'єктивних цивільних прав та інтересів : монографія / І. В. Дякую-Фатєєва, М. Н. Сибілев, В. Л. Яроцький та ін. ; за заг. ред. І. В. Дякую-Фатєєву. Харків : Право. 2014. 672 с.
6. Беляневич О. А. Визнання недійсними правочинів (договорів) боржника у справах про банкрутство. *Ius Privatum (legal doctrine and practice / правова доктрина і практика)*. 2017. № 1. С. 6.
7. Гурин М. О. Процесуальна форма розгляду справ про визнання правочинів боржника недійсними у справі про банкрутство. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2022. Вип. 69. С. 185–188.

8. Гурын М. О. Строки, що застосовуються під час визнання правочинів боржника недійсними у процедурі банкрутства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2022. Вип. 70. С. 219–223.

9. Дяченко С. В. Правове забезпечення припинення юридичної особи : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 / Міжрегіональна академія управління персоналом. Київ, 2012. 252 с.

10. Довга М. О., Дяченко С. В. Особливості юрисдикції господарських судів. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2022. № 1. С. 87–93.

11. Дяченко С. В., Шпак М. І. Нормативне закріплення принципу розумності строків у цивільному судочинстві та проблематика його реалізації. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2019. № 6, том 30 (69). С. 46–50.

12. Дяченко С. В., Пажетнова І. О. Судова практика розгляду спорів про невідповідність правочинів вимогам законодавства. *Форум права* : електрон. наук. фахове вид. 2017. № 3. С. 40–46. URL : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2017_3_9.pdf

REFERENCES

1. Guryn M. O. Recognizing the debtor's transactions as invalid under the Code of Ukraine on Bankruptcy Procedures. *State and regions. "Law" series*. 2019. No. 3. P. 342–345.

2. Fraudulent contract as a type of fictitious transaction. URL : <https://sud.ua/ru/news/ukraine/228614-fraudatorniy-dogovir-yak-riznovid-fiktivnikh-pravochiniv>

3. Pryguza P. D., Pryguza A. P. Scientific and practical commentary on the Law of Ukraine "On restoring the debtor's solvency or declaring him bankrupt" in the edition of January 18, 2013. Kherson : TDS Publishing House, 2013. 304 p.

4. Honcharenko O., Chernenko O., Kovalyshyn O. Legal nature of the three-year term provided for in Article 42 of the Code of Ukraine on Bankruptcy Procedures. *Entrepreneurship, economy and law*. 2021. No. 6. P. 73–79.

5. Kharkiv civil school: protection of subjective civil rights and interests : monograph / I. V. Dyukyu-Fateeva, M. N. Sibilev, V. L. Yarotsky, etc. ; in general ed. I. V. Thank you-Fateev. Kharkiv : Pravo. 2014. 672 p.

6. Belyanovich O. A. Invalidation of debtor's transactions (contracts) in bankruptcy cases. *Ius Privatum (legal doctrine and practice)*. 2017. No. 1. P. 6.

7. Huryn M. O. Procedural form of consideration of cases on recognition of the debtor's transactions as invalid in the case of bankruptcy. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. "Law" series*. 2022. Issue 69. P. 185–188.

8. Guryn M. O. Terms applied when the debtor's transactions are recognized as invalid in the bankruptcy procedure. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. "Law" series*. 2022. Issue 70. P. 219–223.

9. Dyachenko S. V. Legal support for the termination of a legal entity : diss. ... candidate law Sciences : 12.00.04 / Interregional Academy of Personnel Management. Kyiv, 2012. 252 p.

10. Dovga M. O., Dyachenko S. V. Features of the jurisdiction of commercial courts. *Electronic scientific publication "Analytical and comparative jurisprudence"*. 2022. No. 1. P. 87–93.

11. Dyachenko S. V., Shpak M. I. Normative consolidation of the principle of reasonableness of terms in civil proceedings and the problems of its implementation. *Academic notes of TNU named after V. I. Vernadskyi. Series: legal sciences*. 2019. No. 6, Volume 30 (69). P. 46–50.

12. Dyachenko S. V., Pazhetnova I. O. Judicial practice of consideration of disputes about the non-compliance of transactions with the requirements of legislation. *Forum of law : electronic. of science professional type*. 2017. No. 3. P. 40–46. URL : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2017_3_9.pdf

S. Dyachenko, A. Dynyuk. Fraudulent agreements in commercial proceedings. Judicial practice

The article examines the theoretical and practical aspects of applying the construction of fraudulent agreements in bankruptcy cases. We draw attention to the fact that the legislation of Ukraine on bankruptcy establishes an important legal instrument – the recognition of the debtor's transactions committed during the so-called suspicious period as invalid (Article 42 of the Code of Ukraine on Bankruptcy Procedures, hereinafter – KUzPB). The purpose of its application is to increase the liquidation mass of the debtor by returning property transferred to other persons for the purpose of protecting the interests of creditors.

We publish the features of the invalidity of the debtor's deeds when applying various court procedures in the event of bankruptcy. The author emphasized that at the stage of presenting and evaluating creditors' claims, they show high activity, which consists not only in presenting their own claims, but also in actively contesting the claims of other creditors. It has been established that the institution of invalidity of the debtor's actions manifests itself differently at individual stages of the application of bankruptcy proceedings to the bankrupt debtor, which is determined by the goals and objectives of the relevant proceedings. It has been proven that in the proceedings regarding the disposition of the debtor's property and in the rehabilitation proceedings, there are other grounds for invalidating the debtor's transactions – this is the commission of significant transactions without the consent of the creditors' committee (meeting).

The institution of the invalidity of the debtor's deeds when applying the property process, especially during the preliminary meeting, is aimed at preventing the recognition of creditors' claims arising on the basis of fictitious and pretended deeds, with the aim of artificially increasing obligations. In restructuring procedures, the main purpose of applying the institution of invalidity of the debtor's transactions is to restore the debtor's solvency. The purpose of invalidating the debtor's documents in the liquidation procedure is to maximize the liquidation mass and satisfy as many claims for these funds as possible.

Keywords: *fraudulent agreements, business bankruptcy, bankruptcy, fictitious transaction, suspicious transactions of the debtor.*

Стаття надійшла до редколегії 21 квітня 2023 року